

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน
ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

การศึกษาการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

นัสติยานันท์ จานนอก¹ และรัฐชาติ ทัศนัย²

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

email: Natsiyanan.chan@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 8 คน ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และตัวแทนจากเกษตรกรในพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) กฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ ส่งผลต่อการรับมือกับปัญหาช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมาย ระเบียบ ต่างๆเอื้อต่อช้างป่าคุ้มครองช้างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในด้านของกฎหมาย ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นรู้ในส่วนของกฎหมายว่าจะต้องรับมืออย่างไร ส่วนทางด้านการศึกษาเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าบุกรุกจะมีมาตรการการเยียวยาตามความเสียหายของแต่ละพื้นที่ 2) ลักษณะการรับมือในปัจจุบันส่วนใหญ่เกษตรกรรับมือกันเองตามไร่ตามพื้นที่ของตนเองโดยจะมีการออกไปเฝ้าระวังช้างป่าไม่ให้ลงมาบุกรุกพื้นที่เกษตรของตนในเวลากลางคืนไปนอนเฝ้าพืชผลทางการเกษตรของตนซึ่งในการไปเฝ้าระวังมีความเสี่ยงมากความปลอดภัยน้อยจึงทำให้ผู้เฝ้าระวังต้องระมัดระวังตนเองสูง ดังนั้นลักษณะการรับมือจึงส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก 3) แนวทางในการรับมือในระดับบุคคลทั่วไป ระดับหน่วยงานระดับท้องถิ่น และระดับเจ้าหน้าที่ การรับมือของชาวบ้านจะเป็นการช่วยเหลือตัวเอง ดูแลผลผลิตของตนเองโดยการศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของช้างเอง ใช้ความรู้เท่าที่มีอยู่ในการเฝ้าระวัง และช่วยเหลือกันเองในพื้นที่ใกล้เคียง บางคนมีการนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปช่วยในการเฝ้าระวัง ส่วนเจ้าหน้าที่ทำได้เพียงการติดตามช้างและช่วยผลักดันให้ช้างกลับไปสู่ป่าตามที่ชาวบ้านได้แจ้ง แต่ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือทุกคนได้ในเวลาที่รวดเร็ว เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อย และเขตพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบนั้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงการที่ช้างป่ามีจำนวนมากขึ้นเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถเข้าช่วยเหลือชาวบ้านได้ทันเวลา ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อาจจะไม่ครอบคลุมครั้งต่อไปควรทำที่ที่ได้รับผลกระทบที่อื่น เพื่อให้ได้ข้อแตกต่างอื่นๆระหว่างงานวิจัย

คำสำคัญ: แนวทางการรับมือ, ช้างป่าบุกรุก, อำเภอท่าตะเียบ

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน
ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

A Study on Coping with Wild Elephants Invading Agricultural Lands Case Study: Tha Takiab Sub-district Tha Takiab District Chachoengsao Province

Natsiyanan Channok¹ and Rattachart Thatsanai²

^{1,2}Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

email: Natsiyanan.chan@vru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the laws, regulations, policies and guidelines for solving the problem of wild elephant encroachment on agricultural land. Tha Takiab Subdistrict Tha Takiab District Chachoengsao Province 2.To study the nature of coping and factors affecting the coping with wild elephants in agriculture 3. To study the guidelines for dealing with wild elephants encroaching on agricultural land. By collecting data from a total of 8 people, including. Representatives from government agencies Representatives from local officials and representatives from local farmers. is a qualitative research By using a structured interview form. The results showed that. 1) Laws, regulations, and policies greatly affect how to deal with the problem of wild elephants encroaching on agricultural areas. due to law Regulations are more conducive to wild elephants to protect wild elephants than people or farmers. In addition, most villagers have little knowledge of the law. As for the officers, they know the law and know how to deal with them. For the treatment of farmers affected by wild elephant encroachment, there will be remedial measures according to the damage of each area. 2) The nature of coping at present, most farmers cope among themselves in their own fields by having to watch out for wild elephants not to invade their farmland at night and sleep to watch over their agricultural crops. In the surveillance, there is a high risk of safety, so the watchdog has to be very careful. Therefore, the nature of coping has a huge impact on how to deal with wild elephants invading agricultural areas. 3) Guidelines for coping at the general level Local authority level and officer level Dealing with the villagers would be to help themselves. Take care of your own productivity by studying and observing the behavior of the elephants themselves. Use the knowledge you have in surveillance and help each other in the neighborhood. Some people have brought pets to help with surveillance. The authorities could only track the elephants and help push them back to the wild as the villagers had told them. but unable to help everyone in such a quick time because the number of officers is few and the area that has been responsible is more than the number of officials Including the increasing number of wild elephants, the authorities were unable to help the villagers in time. Recommendation for this research is to study only in Tha Takiab sub-district. Tha Takiab District Chachoengsao Province May not be covered, next time should do the affected place elsewhere. in order to differentiate between the research

Keywords: Guidelines to deal with, wild elephant invasion, Tha Takiab District

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน
ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันมีพื้นฐานสังคมชนบทไทยชาวบ้านล้วนอาศัยพึ่งพาป่าเพื่อปัจจัย 4 ซึ่งได้แก่ แหล่งอาหารที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ที่มีความสำคัญต่อชีวิตมาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้พึ่งพาน้ำที่มีต้นธารจากป่าเพื่อการเกษตร อาศัยผลผลิตจากป่าเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม อีกทั้งป่ายังเป็นแหล่งที่มาของความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของป่าต่อความอยู่รอดของชุมชนจึงมีมาเนิ่นนานและไม่สามารถแยกจากกันได้ ชุมชนพื้นเมืองหรือกลุ่มชนชาติพันธุ์ และชุมชนท้องถิ่นแทบทุกแห่งมีวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติในการจัดการและดูแลรักษาป่า เช่นความเชื่อเรื่องผีที่ดูแลป่า รักษาต้นน้ำ แบบแผนการใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างรู้คุณค่า และมีกุศโลบายในการรักษาความสมบูรณ์ของป่าผ่านทางพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายไปตามภูมิโนแควและวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง (สุนทรวงษ์, 2011) ไม่ว่าชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มคนพื้นเมืองจะมีการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งรัฐเองก็มีนโยบายและกฎหมายในการหยุดการทำลายป่าก็ตาม แต่พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยยังมีการลดน้อยถอยลง และการทำลายป่ายังดำรงอยู่ ทั้งนี้ด้วยเหตุปัจจัยทั้งการปฏิบัติ นโยบายและกฎหมายที่ไม่เอื้อและมีความขัดแย้งในตัวนโยบายเองและการปฏิบัติจริง ในขณะที่กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้พยายามในการอนุรักษ์และจัดการป่าไม้ เพื่อรักษาขนาดและพื้นที่ของป่า แต่่นโยบายในการส่งเสริมพืชเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่และความต้องการของตลาดมีการขยายตัวและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและกระบวนทัศน์ของคนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่ไม่เอื้อและไม่ทันสมัยต่อสถานการณ์ถือเป็นอีกเหตุผลหนึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชน และชุมชนกับสัตว์ป่า โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ ซึ่งสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน และทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างมาก (อจชล., 2563)

ปัญหาคนกับช้างป่าในประเทศไทยเกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งรัฐให้สัมปทานทำป่าไม้ทั่วประเทศ ระบบสัมปทานป่าไม้เจาะป่าจนพรุน ตัดเส้นทางลำลองเชื่อมโยงกันดุจข่ายใยแมงมุมไปสู่แหล่งไม้ พื้นที่ตัดโค่นไม้และเส้นทางลำลองชนลากไม้ นอกจากจะทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหาร ยังชักนำให้เกิดการคุกคาม ทั้งการล่าเอางาเอาเนื้อหนัง การจับลูกช้างมาขาย และยังทำให้เกิดการสูญเสียป่าถาวรด้วยการตั้งถิ่นฐานใหม่ในเขตป่า เริ่มจากสองข้างทางลำลองและขยายที่ทำกินเข้าไปในเขตป่าอย่างรวดเร็ว จนกระทบแหล่งที่อยู่ที่ทำกินของช้างป่า

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดมากอยู่ที่ป่าตะวันออกแถบเขาอ่างฤๅไน ช้างโขลงใหญ่จะเดินข้ามถนนบ่อย และเมื่อมีรถชนอ้อยผ่าน ช้างก็จะขวางถนนสกัดรถชนไม่ให้ผ่าน จนกว่าจะได้กินอ้อยจนพอใจจึงหลีกทางให้ จนเกิดตำนาน “พีด้วนด่านลอย” ขึ้นที่นี่ ถึงแม้ประเทศไทยจะปิดสัมปทานป่าไม้ไปตั้งแต่ปี 2531 แต่การบริหารจัดการป่าที่ผิดพลาด ก็มีส่วนสำคัญทำให้ช้างอยู่ในป่าไม่ได้ การปลูกป่าทดแทนสัมปทานและการปลูกสวนป่าด้วยไม้ป่าเศรษฐกิจและไม่โตเร็วที่ช้างกินไม่ได้ ทำให้พืชป่าอาหารช้างลดน้อยลง พืชป่าธรรมชาติแทบทั้งหมดกลายเป็นแปลงปลูกป่า อีกทั้งการก่อสร้างอาคารสำนักงานและสิ่งก่อสร้างของหน่วยราชการต่างๆในป่า รวมทั้งเขื่อนและอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่ เหล่านี้ล้วนกระทบต่อช้างป่า ทำให้พื้นที่กิจกรรมทางสังคมของช้างทั้งการรวมโขลงและการแยกฝูงก็หมดไปด้วย (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน, 2563)

สัตว์ป่าในพื้นที่มีโอกาสสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ตาม ธรรมชาติได้มากขึ้น ทำให้สัตว์ป่าบางส่วนได้มีโอกาสกระจายจำนวนออกไปในท้องที่แหล่งอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับเขตรักษาพันธุ์-สัตว์ป่า การกำหนดให้มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสืบเนื่องมาจากการที่สัตว์ป่าจะสามารถดำรงชีพและสืบเชื้อสายต่อไปได้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งหลบภัย ป่าไม้เป็นแหล่งกำเนิดปัจจัยดังกล่าว ซึ่งดูยิ่งจะเพิ่มความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อสัตว์ป่า เมื่อป่าไม้ถูกทำลายลงสัตว์ป่าก็ต้องต่อสู้กันเพื่อแย่งแหล่งน้ำ แหล่งอาหารที่มีจำกัด ทำให้สัตว์ป่ามีสุขภาพอ่อนแอและล้มตายไปมาก ขณะเดียวกันมนุษย์มีการพัฒนาอาวุธปืนและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้สำหรับการล่าสัตว์ป่าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เหล่านี้เป็น

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน

ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

สาเหตุให้สัตว์ป่าถูกทำลายไปได้โดยง่าย แต่อย่างไรก็ตามยังมีสัตว์ป่าบางส่วนออกมาหากินนอกพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า คือ ช้างป่า ช้างถือเป็นสัตว์ประจำชาติของไทย และมีจำนวนมากช้างป่าในประเทศไทยกระจายตัวอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้งหมด 69 แห่งจากทั้งหมด 189 แห่ง ด้วยเพราะว่าการจะอนุรักษ์ป่าไม้สัตว์ป่าให้ยั่งยืนนั้น จะต้องรักษาพื้นที่ให้มีขนาดติดต่อกันเป็นผืนใหญ่ที่สุดเพื่อความมั่นคงของระบบนิเวศน์ การแบ่งซอยพื้นที่ป่าเป็นส่วนเล็กส่วนน้อย จะก่อให้เกิด ผลกระทบต่อป่าและสัตว์ป่า

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ได้รับการจัดตั้งและดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ขณะนั้นมีพื้นที่ประมาณ 100 ตารางกิโลเมตร ในท้องที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และชลบุรี ต่อมามีการผนวกพื้นที่เข้ากับป่ารอยต่อ 5 จังหวัด เมื่อ พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2544 ทำให้ปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่ 1,079 ตารางกิโลเมตร อยู่ในพื้นที่จังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และสระแก้ว ดังนั้นป่า 100 ตารางกิโลเมตรแรกเริ่มที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนจึงเป็น “ป่าโบราณ” ของสังคมป่าที่ราบในพื้นที่ภาคตะวันออกที่หลงเหลืออยู่ ป่าโบราณนี้มีกรรบกวนจากมนุษย์น้อยมาก เนื่องจากมีการกันพื้นที่ไว้เป็นป่าอนุรักษ์ในช่วงที่สังคมมนุษย์ยังเข้ามาไม่ถึง แม้แต่สถานที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในขณะนั้นยังตั้งอยู่ห่างจากแนวเขตประมาณ 25 กิโลเมตร บริเวณที่ปัจจุบันนี้คือ สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่ากระบกคู่ สภาพป่าของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนในปัจจุบันเป็นป่าดิบแล้งกว่า ร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่เหลือเป็นป่าเบญจพรรณ (สำนักงานมูลนิธิอนุรักษ์ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด , 2010)

บริบทพื้นที่ท่าตะเกียบ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบใช้ในการทำการเกษตร และเป็นพื้นที่ที่ราบป่าไม่อยู่เขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน สภาพดินอุดมสมบูรณ์เหมาะสมในการทำการเกษตร มีอ่างเก็บน้ำคลองสี่ัคขนาดใหญ่ใช้เพื่อการชลประทาน ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำเกษตรกรรม เกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยาพารา สับปะรด ข้าวโพด และพืชผัก เป็นต้น เมื่อในพื้นที่มีการทำการเกษตรเยอะจึงทำให้ภัยคุกคามของช้างป่า นั่นก็คือ แหล่งที่อยู่อาศัยของช้างป่าลดลง สาเหตุหนึ่งมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์และพื้นที่เกษตรกรรมทำให้พื้นที่ป่าลดลงไป 1.87% (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560). ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2556 เทียบได้กับพื้นที่ 5 เท่าของกรุงเทพมหานคร ในบางพื้นที่ จำนวนประชากรช้างก็ลดลงทั้งจากการถูกล่าเพื่อเอางาหรือจับช้างออกมาจากป่าเพื่อใช้งาน นอกจากนี้ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างในประเทศไทยก็มีให้เห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามข่าว เช่น ช้างป่าทำร้ายคนในสวนยางพารา จังหวัดกาญจนบุรี ช้างป่าตักปล้นอ้อยริมถนนสายฉะเชิงเทรา-วังน้ำเย็น หรือช้างป่าถูกรั้วไฟฟ้าช็อตตายคาไร่สับปะรด โดยรวมแล้วจะเห็นว่า แม้ว่าจะมีความพยายามในการอนุรักษ์ช้างป่าอยู่ไม่ว่าจะเป็นเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ลาดตระเวน หรือการให้ความรู้และข้อปฏิบัติตัวเมื่อเจอช้างให้กับประชาชนแล้ว แต่ปัญหายังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกันทรัพยากรทางธรรมชาติในเขตเขาอ่างฤๅไนมีลดน้อยลงประจวบเหมาะจะมีประชากรช้างเพิ่มขึ้น จึงทำให้ช้างป่าออกมาบุกรุกหากินในพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านทำให้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก เนื่องด้วยผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่ ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา เหมือนกันจึงทำให้ได้ทราบถึงปัญหาเหล่านี้และยังได้รับผลกระทบจากการที่ช้างป่าออกมาบุกรุกพื้นที่การเกษตรอีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วผู้วิจัยพบว่ายังมีสัตว์ป่าหรือช้างป่าจากพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าออกมาหากินหรือบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนและประชาชน ด้วยสภาพรวมของจำนวนช้างป่าในพื้นที่อนุรักษ์หลายพื้นที่โดยเฉพาะเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในขณะที่แหล่งอาหารตามธรรมชาติลดน้อยลง ทำให้ช้างขาดแคลนอาหาร จึงต้องออกมาหากินนอกเขตพื้นที่ป่า กัดกินพืชผลทางการเกษตรหรือทำร้ายคนในชุมชน สร้างความเสียหายแก่

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน
ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

ทรัพย์สินและก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่อย่างมาก ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาการรับมือกับปัญหาช้างป่าบุก
รุกพื้นที่เกษตรกรรม ในพื้นที่ ต.ท่าตะเกียบ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา

ภาพที่ 1 ภาพช้างป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาลักษณะการรับมือ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับช้างป่าของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการรับมือกับช้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ความหมายการอนุรักษ์

วิชัย เทียนน้อย (ม.ป.ป.). กล่าวว่า การอนุรักษ์หมายถึง การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และยืดอายุการใช้งานให้ได้มากที่สุด

อำนาจ เจริญศิลป์ (ม.ป.ป.). กล่าวว่า การอนุรักษ์ คือ การสงวนรักษา หมายถึงการใช้การระวังรักษาทรัพยากรด้วยวิธีที่ฉลาด และเกิดประโยชน์มากที่สุด

เกษม จันทรแก้ว (ม.ป.ป.). กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษา สงวนซ่อมแซมปรับปรุง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป หรืออีกความหมายก็คือ การใช้ตามความต้องการและต้องประหยัดเพื่ออนาคต

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อไว้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยการนำไปใช้ประโยชน์นั้น จะต้องมีคุณค่าและสูญเสียทรัพยากรน้อยที่สุด

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน

ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง คือ พระราชบัญญัติ สำหรับรักษาช้างป่า พระพุทธศักราช 2464 มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ตามพระราชประเพณีและพระราชกำหนดกฎหมายที่มี สืบมาแต่โบราณ ย่อมถือว่าบรรดาช้างป่าทั้งสิ้น คือที่เรียกว่าช้างโขลงก็ดี หรือช้างเถื่อนก็ดี ซึ่งมีอยู่ในพระราชอาณาจักรนับว่าเป็นของหลวงสำหรับ แผ่นดิน ผู้ใดจะจับไปใช้สอย ต้องขออนุญาตต่อรัฐบาล และต้องแบ่งช้างที่ จับได้ให้เป็นช้างหัวป่าสำหรับใช้ราชการแผ่นดิน จึงจะจับช้างป่าไปใช้สอยได้ และถ้าผู้ใดทำอันตรายช้างป่าด้วยประการใด ๆ ย่อมมีโทษตามกฎหมายเป็น ธรรมเนียมสืบมาและบัดนี้ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า มีผู้ขออนุญาตจับช้างป่า มากขึ้นกว่าแต่ก่อน และผู้ที่จับบางที่ไม่มีกำลังพอที่จะเลี้ยงรักษาไว้ได้ทำให้ ช้างล้มตายเสียก็มี ทั้งมีคนร้ายลอบทำอันตรายแก่ช้างพลายที่มีงาเพื่อนำไปขายเป็นประโยชน์เสียก็มาก เป็นเหตุให้ช้างป่าลดจำนวนน้อยลงกว่าแต่ก่อน จึงทรงพระราชดำริว่า ช้างเป็นสัตว์ที่มีประโยชน์ใช้เป็นกำลังพาหนะได้ หลายนอย่าง สมควรจะต้องแก้ไขพระราชบัญญัติเดิม ตราพระราชบัญญัติใหม่ ขึ้นไว้เพื่อให้เหมาะแก่กาลสมัยสำหรับการจับ และการป้องกันอันตรายแก่ช้างป่า ทั้งบำรุงพันธุ์ช้างป่าในพระราชอาณาจักรให้เจริญขึ้นด้วย จึงทรง พระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้สืบไป (พระราชบัญญัติ, ม.ป.ป.) เมื่อมีการฟ้องและกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติมีมาตรา ดังนี้

มาตรา 17 ผู้ใดจับช้างป่าโดยวิธีใดๆก็ตาม โดยมีได้รับอนุญาต ตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ผู้นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินกว่า 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 800 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับด้วยทั้ง 2 สถาน ส่วนช้างซึ่งผู้กระทำความผิดจับได้นั้น ให้รับเป็นของหลวง

มาตรา 18 ผู้ใดฆ่าช้างป่าโดยวิธีใดๆก็ตาม ผู้นั้นมีความผิดต้อง ระวางโทษสำหรับช้าง 1 ตัวที่ได้ฆ่าตาย คือ จำคุกไม่เกินกว่า 3 ปี หรือ ปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับด้วยทั้ง 2 สถาน

มาตรา 19 ผู้ใดทำร้ายช้างป่าโดยวิธีใดๆก็ตาม ผู้นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 18 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับด้วยทั้ง 2 สถาน

มาตรา 20 แต่การลงโทษตามความใน 2 มาตราข้างบนนั้น ท่านให้ จดเว้น ในเมื่อ 1) ผู้ซึ่งฆ่าหรือทำร้ายช้างป่านั้น ได้กระทำการโดยเหตุจำเป็น เพื่อ ป้องกันชีวิต หรือทรัพย์สินของตนหรือของผู้อื่น 2) ผู้ซึ่งได้รับอนุญาตจับช้างป่า ทำการจับช้างเป็นผลให้ช้างต้องตาย หรือบาดเจ็บลงในระหว่างนั้น โดยพฤติการณ์อันพ้นวิสัยจะป้องกันหลีกเลี่ยงได้

มาตรา 21 ผู้ใดมีช้างสำคัญหรือช้างสีปลาด หรือช้างเนียมแล้ว และปล่อยเสียหรือปิดบังซ่อนเร้นช้างนั้นไว้ หรือจะอย่างไรก็ตาม หากขัดขึ้น ไม่นำขึ้นทูลถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามความในมาตรา 12 มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 500 บาท และ โทษนี้ไม่ลบล้างการที่ช้างนั้นจักพึงต้องรับเป็นของหลวง

มาตรา 22 ผู้ใดได้รับอนุญาตให้จับช้างป่าในจังหวัด 1 แล้ว และนำไปอนุญาตนั้นไปใช้สำหรับจับช้างป่าในจังหวัดอื่น โดยเป็นการฝ่าฝืนความใน มาตรา 16 นั้นไซ้ ท่านว่ามีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท

มาตรา 23 ให้กรมอัยการเป็นเจ้าหน้าที่สำหรับฟ้องร้องคดี ซึ่งมี ผู้ทำผิดต่อพระราชบัญญัติ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการบริหารทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องในเรื่องที่ต้องคุ้มครอง พื้นฟู และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากธรรมชาติ การดูแลรักษาที่สาธารณะ การ บำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ และการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยกรณี การดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย ซึ่งหมายถึงเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และ เขตอนุรักษ์ป่าชายเลน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องประสานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2560)

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน

ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

ทฤษฎีการทำเกษตร ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ทำการเกษตร 130.28 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.62 ของพื้นที่ทั้งหมดซึ่งมีอยู่ประมาณ 320.7 ล้านไร่ ในจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรดังกล่าวเป็นพื้นที่นาประมาณ 63.4 ล้านไร่ โดยแต่ละปีปลูกข้าวนาปีประมาณ 57 ล้านไร่ และข้าวนาปรัง 11 ล้านไร่ สำหรับพื้นที่พืชไร่มีประมาณ 27.5 ล้านไร่ พื้นที่ไม้ผลยืนต้น 27.7 ล้านไร่ ที่เหลือเป็นพืชอื่น ๆ ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารที่สำคัญรายใหญ่ของโลก เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ปาล์ม น้ำมัน อ้อย และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อีกทั้งยังเป็นประเทศผู้ส่งออกอันดับหนึ่งของโลก ในสินค้าอาหารที่สำคัญได้แก่ข้าว มันสำปะหลัง และผลไม้ ขณะที่วิวัฒนาการของฐานการผลิตการเกษตรของประเทศไทย ในระยะแรกเป็นการขยายตัวโดยเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานเป็นปัจจัยหลักในกระบวนการผลิตก่อนที่จะปรับตัวสู่การใช้ปัจจัยประกอบด้านเงินทุน เทคโนโลยี และองค์ความรู้ในกระบวนการผลิตตามสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ปัจจุบันการทำเกษตรของไทย เดินอยู่บน 2 แนวทางคือเกษตรแบบดั้งเดิมเพื่อดำรงชีวิต และเกษตรก้าวหน้าเพื่อค้าขาย อาชีพ เตาหลานท์. (2554).

ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด เป็นผืนป่าที่มีความสำคัญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ ความหลากหลายทางชีวภาพ นับเป็นป่าผืนใหญ่ที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก โดยอยู่ บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตครอบคลุมติดต่อกันถึง 5 จังหวัด คือ จังหวัด ฉะเชิงเทรา สระแก้ว จันทบุรี ระยอง และชลบุรี คิดเป็นเนื้อที่กว่า 1 ล้าน 2 แสนไร่ พื้นที่ป่าผืนนี้เคยอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์ป่านานาพันธุ์ ถือได้ว่าเป็นป่าดงดิบลุ่มต่ำที่ไม่ผลัดใบ มีระดับความสูง 55 – 330 เมตรจากระดับน้ำทะเล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพมากแห่งหนึ่งของไทย เป็นพื้นที่ป่าเชื่อมต่อระหว่างระบบนิเวศน์ภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีความหลากหลายทางชีวภาพมากมายและพิเศษกว่าป่าอื่นๆในภาค ตะวันออกของประเทศไทย เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ไม่น้อยกว่า 346 ชนิด จาก 255 สกุล ใน 104 วงศ์แยกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 57 ชนิด นก 201 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 17 ชนิด สัตว์ เลื้อยคลาน 48 ชนิด และ ปลา 24 ชนิด ที่สำคัญ ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ อาทิ ช้างป่า กระต๊อง วัวแดง เก้ง กวาง สัตว์จำพวกนก และสัตว์อื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก จึงถือเป็นแหล่งรวมพันธุกรรมสัตว์ป่าที่สำคัญของประเทศอีกแห่งหนึ่ง (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน, 2563)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดปัญหาช้างป่าบุกรุกทำลายพื้นที่เกษตร ตำบลทับช้าง อำเภอเสวยดาว จังหวัดจันทบุรี อติราช เกิดทอง. (2563). การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และรวบรวมข้อเสนอแนะจากชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแก้ไขปัญหาช้างป่าบุกรุกถิ่นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านในเขตตำบลทับช้าง อำเภอเสวยดาว จังหวัดจันทบุรี ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษามีดังนี้

ชุมชนและภาครัฐได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาช้างป่าบุกรุกถิ่นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นการประชุมหารือระหว่างชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และทหารพราน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้ส่งจดหมายเรียนเชิญชาวบ้านที่มีสามะโนครวอยู่ในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และทหารพรานให้เข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ และวิธีการในการแก้ปัญหาช้างป่า

ขั้นที่ 2 นำเอาวิธีการ และความรู้ที่ได้จากการประชุมมาประยุกต์ใช้ ซึ่งดำเนินการทั้งแผนระยะสั้น และระยะยาวควบคู่กันไป โดยแผนระยะยาวเป็นเรื่องของการปลูกพืชที่ช้างป่าชอบกิน ซึ่งชาวบ้านให้ความมือในการปลูกป่าเพื่อสร้างแหล่งอาหารให้ช้างเป็นอย่างดี โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำเรื่องพืชที่ช้างชอบกิน ส่วนแผนระยะสั้นคือมีการสร้างหอคอยเพื่อสำรวจดูว่ามีช้างป่าบุกเข้ามาในพื้นที่หรือไม่ จากนั้นมีการระดมชาวบ้าน ทหารพราน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านมาช่วยกันขับไล่ช้าง ซึ่งวิธีการขับไล่ช้างที่นำมาใช้ คือ การทำให้เกิดเสียงดัง เช่น จุดประทัด ระเบิดบึงบอง เป็นต้น

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน

ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

ทั้งนี้เพื่อให้ช่างตักใจกลัวหนีเข้าป่า ส่วนอีกวิธีคือการฉายไฟชาวบ้าน เจ้าหน้าที่อนุรักษ์ และทหารพราน ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาข้างป่าไว้ ดังนี้

- 1.การปลูกป่าให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของข้างป่า
- 2.การสร้างแผงเหล็กแบบแข็งแรงเพื่อป้องกันข้างป่าเข้ามาในชุมชน
- 3.การขุดคูคลองขนาดกว้างและลึกเพื่อเป็นแนวป้องกันการบุกรุกเข้ามายังพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน

แนวทางการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งระหว่างคนกับข้างป่า กรณีศึกษา : ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ภูมิทัศน์ แกวดาชนวัฒนา (2563). งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนและข้างป่า และศึกษาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างคนกับข้างป่าตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี โดยเป็นการวิเคราะห์ที่ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีแบบคำถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่มีปัญหาจากข้างป่าบุกรุกเข้ามาทำลายพืชผลทางการเกษตรจำนวน 5 หมู่บ้าน กลุ่มที่ 2 กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการที่ข้างป่าเข้ามาทำลายพืชผลทางการเกษตรในปี พ.ศ. 2562 ทุกครัวเรือนจำนวน 30 ครัวเรือน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมและสรุปผลโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนกับข้างป่า ในพื้นที่ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชนพวา ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ.2537 – พ.ศ.2562 ที่มีการเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 60 ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินส่งผลต่อป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของข้างป่าลดลงทำให้ข้างป่าออกหากินนอกพื้นที่ป่า และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนพวาตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยมซึ่งแพร่ขยายเข้ามาภายในชุมชนที่เกิดจากการพัฒนาระบบสาธารณสุขยุคของหน่วยงานภาครัฐส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวชุมชนพวาเปลี่ยนแปลงไปจากการอาศัยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม ไปสู่ความจำเป็นที่ต้องอาศัยปัจจัยการผลิต การดำเนินชีวิตจากภายนอกส่งผลให้ชาวชุมชนพวาต้องขวนขวายหาเงินอันเป็นปัจจัยหลักในการจับจ่ายเพื่อสินค้าอุปโภค บริโภคทำให้ต้องมีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าส่งผลต่อการเผชิญหน้ากันระหว่างคนกับข้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งระหว่างคนกับข้างป่า สามารถแบ่งได้เป็น 3 แนวทางหลัก ดังนี้

1.ระยะเร่งด่วนหรือแนวทางการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น ตั้งชุดปฏิบัติการเฝ้าระวังและขับไล่ข้างป่า และชุดปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็ว ลาดตระเวนพื้นที่และให้คำแนะนำประชาชนตลอดจนให้การช่วยเหลือแก้ไขสถานการณ์

2.ระยะกลาง เช่น จัดทำแนวคูกันข้างป่าในจุดที่ล่อแหลมเป็นอันตรายในเส้นทางที่มีประชาชนและนักเรียนใช้สัญจรเป็นประจำเพื่อป้องกันไม่ให้ข้างป่าออกมาทำร้าย และปลูกไม้ป่าที่มีหนามให้มากขึ้นตลอดแนวคูกันข้าง จัดทำรั้วกระแสไฟฟ้า โดยประสานกับกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน พิจารณาพื้นที่ที่เป็นสวนผลไม้ที่ข้างป่าล่อลึงกินพืชผลเป็นประจำ จัดชุดปฏิบัติการออกให้ความรู้ในการป้องกันข้างป่า

3.ระยะยาว ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้ (1) การสร้างทัศนคติที่ดีเพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับข้างป่า (2) ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรกรรมรอบพื้นที่ที่มีข้างป่าอาศัยอยู่ (3) ควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบของทางราชการโดยหน่วยงานกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ต้องมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและรวดเร็วในการให้ความช่วยเหลือเมื่อมีราษฎรได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากข้างป่าหรือกรณีพืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหายถูกทำลาย (4) ประสานกับหน่วยงานกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหาทางเคลื่อนย้ายข้างป่าออกไปบ้างเมื่อมีปริมาณเพิ่มขึ้นมากเกินไปจนเกินจำนวนแหล่ง

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน
ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

อาหารซึ่งมีไม่เพียงพอ และเคลื่อนย้ายหาที่อยู่ให้ข้างป่าใหม่สำหรับข้างป่าที่ดูร้ายทำอันตรายให้ไปอยู่ในพื้นที่ที่จัดให้ใหม่สำหรับข้างป่าที่ดูร้ายโดยเฉพาะ

การจัดการองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ (ณัฐวุฒิ, 2563). การจัดการองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านอนุรักษ์และแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้วิธีการศึกษาแบบมีส่วนร่วม การสังเกต สัมภาษณ์และการจัดเวทีชุมชน พบว่า ภูมิปัญญาที่พบในชุมชนบ้านคลองโป่งและบ้านคลองหิน สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านความเชื่อพิธีกรรมและด้านวิถีชีวิตวิทยาการ ซึ่งด้าน ความเชื่อและพิธีกรรมพบภูมิปัญญาทั้งหมด 4 ภูมิปัญญา ได้แก่ พิธีกรรมการบวชป่า การปลูกต้นไม้ในช่วงปรีวาสกรรม ความเชื่อด้านเจ้าป่าและความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ ส่วนด้านวิถีชีวิตและวิทยาการพบภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ทั้งหมด 7 ภูมิปัญญา ได้แก่ แบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ปลูกพืชและพื้นที่อนุรักษ์ ปลูกพืชไว้เป็นอาหารสัตว์ เพาะชำต้นกล้าไม้คืนสู่ป่า ตั้งชมรมอาสาพิทักษ์ป่า กิจกรรมร่วมกันดับไฟป่า อนุรักษ์แหล่งน้ำธรรมชาติไว้เป็นแหล่งน้ำดื่มของสัตว์ป่าและการประยุกต์ทำเครื่องส่งสัญญาณเสียงเพื่อขับไล่สัตว์ป่า มีแนวทางการจัดการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็นทั้งหมด 6 แนวทางด้วยกัน ได้แก่ การจุดประกายพลังชุมชน การสร้างเครือข่าย การพัฒนาแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน การสร้างการเรียนรู้และมีส่วนร่วมของเยาวชน การบูรณาการร่วมกับหลักศาสนาและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

แนวทางการรับมือกับปัญหาข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ชาวบ้านพยายามกันไม่ให้ข้างป่าเข้ามากินพืชไร่ จึงมีการล้อมรั้วและใช้ ไฟฟ้าขนาด 220 โวลต์ ซ็อตข้างเสียชีวิต ซึ่งจากการเก็บข้อมูลสาเหตุการที่ข้างเสียชีวิต ได้แก่ ตายเองโดยธรรมชาติ ถูกไฟฟ้าช็อตและถูกยิงตาย จึงมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปติดตามข้าง เนื่องจากถ้าข้างเข้าไปกินพืชผลของชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะแจ้งผู้นำชุมชน และผู้นำชุมชน ก็ประสานมายังเจ้าหน้าที่เข้าไปติดตามข้างออกมาจากพื้นที่ ต่อมาได้มีการเริ่มแก้ปัญหาระยะยาวด้วยการทำโป่งเทียม ทำแหล่งอาหาร ทุ่งหญ้าให้ ข้าง และล่าสดทำคูกันข้าง (การจัดทำคูกันข้าง เป็นอีกหนึ่งวิธีที่หลายประเทศได้นำไปใช้ในการจัดการ พื้นที่อนุรักษ์เพื่อแก้ไขและบรรเทาปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างคนและสัตว์ป่าขนาดใหญ่ เช่น ข้างป่า โดยใช้วิธีการขุดคูกันตามแนวเขตป่าอนุรักษ์เพื่อป้องกันไม่ให้ข้างป่าออกนอกพื้นที่ ภายใต้แนวคิดและหลักการพื้นฐานเบื้องต้น คือต้องทำแนวคูที่กว้างและลึกพอจนข้างไม่สามารถที่จะข้ามผ่านไปได้) ซึ่งเป็นความต้องการของชาวบ้าน เนื่องจากผู้นำชุมชนประชุมกับชาวบ้าน และเริ่มทำคูกันข้าง ครั้งแรกประมาณ 14 กิโลเมตร ทางด้านทิศเหนือบริเวณเขาตะกรับ จังหวัดสระแก้ว ผลปรากฏว่า ในช่วงแรกทำให้ข้างไม่ออกมาในช่วง 14 กิโลเมตรนี้ แต่ไปออกช่วงอื่นจึงต้องทำต่อไป โดยในจังหวัดฉะเชิงเทรา ขุดคูกันข้างไปแล้วประมาณ 230 กิโลเมตร และจังหวัดสระแก้วประมาณ 99 กิโลเมตร จังหวัดจันทบุรี ประมาณ 90 กิโลเมตร จังหวัดชลบุรีประมาณ 33 กิโลเมตร และจังหวัดระยองซึ่งกำลังดำเนินการ อย่างไรก็ตามการสร้างคูกันข้างต้องมีขนาดกว้างอย่างน้อย 3 เมตร และลึกอย่างน้อย 2.50 เมตรขึ้นไป และด้าน นอกต้องชัน ส่วนด้านในต้องลาด แต่ไม่ว่าจะทำการใดก็ได้ผลไม่ถึงร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะข้างมีการเรียนรู้ตลอดเวลาในการข้ามสิ่งกีดขวางที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นรั้วไฟฟ้า รั้วลวดหนาม คูกันข้าง แนวต้นไม้ แต่ช่วยให้ความถี่ในการออกมานอกป่าน้อยลง นอกจากนี้ยังมีหลายส่วนราชการ และ ภาคเอกชนต่าง ๆ เข้ามาร่วมช่วยกันทำแหล่งอาหารข้าง หรือนักเรียนนักศึกษาที่มีจิตอาสาช่วยทำโป่ง ข้างและสร้างฝาย พื้นที่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไนมีข้างจำนวนมากว่า 424ตัว พบว่ามี อัตราส่วนการขยายพันธุ์ อยู่ที่ร้อยละ 7 ต่อปี เฉลี่ย 1 ปี จะมีข้างเกิดใหม่ประมาณ 35 ตัว

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน
ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

และอีก 2 ปี ข้างหน้า (พ.ศ.2563) จำนวนข้างในป่าแห่งนี้จะมีเกินกว่าที่พื้นที่ป่าจะรองรับได้ อนุรักษ์พันธุกรรม ทั่วดาวธวัฒนา (2563).

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษา การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงบุกเบิกซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการศึกษาการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing key informant) คือ ใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างแบบเจาะจง เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานและมีประสบการณ์ในการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 8 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 1) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 คนได้แก่ 1.ตัวแทนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน 2.ตัวแทนเจ้าหน้าที่อนุรักษ์ข้างป่า 3.ตัวแทนสำนักงานเกษตรอำเภอท่าตะเียบ 2) ตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจำนวน 2 คนได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 2 หมู่ 3) ตัวแทนจากเกษตรกรในพื้นที่จำนวน 3 คนได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ โดยมีระยะเวลาการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน – 30 กันยายน 2564

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีการออกแบบแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งคำถามเป็นคำถามปลายเปิด ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 1 สถานการณ์ข้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 3 ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ 4 แนวทางการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) 2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) แบบไม่ใช้ทฤษฎี การสังเคราะห์ข้อมูล ทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากบทสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการแนวทางการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรามาสรุปสาระสำคัญ ประเด็นความคิดเห็น และข้อความสำคัญขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อการพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการรับมือกับข้างป่าประกอบกับการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการวิจัยแล้วเปรียบเทียบตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุและตัวแปรตาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแนวทางหรือรูปแบบการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม กรณีศึกษา: ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) สถานการณ์ข้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 4) แนวทางการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน

ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

รุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1 สถานการณ์ข้างป่าที่ออกมาบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาของข้างป่าในการบุกรุกพื้นที่การเกษตรของชาวบ้าน เริ่มมีปัญหานักมาประมาณ 5-6 ปีแล้ว โดยเป็นการสร้างปัญหาให้กับชาวบ้านในเขตพื้นที่มากขึ้น โดยเฉพาะการดำรงชีวิตของชาวบ้านเป็นไปในทางที่ลำบากมากขึ้น รายได้ที่หมุนเวียนภายในครอบครัวขาดหายไป เพราะปัจจุบันชาวบ้านไม่สามารถปลูกพืชล้มลุกได้เหมือนเมื่อก่อน ต้องหันมาปลูกพืชที่ไม่ต้องเฝ้า เช่น การปลูกต้นยูคาลิปตัส ปัจจุบันมีข้างป่าที่ออกมาหาอาหารภายนอกป่าอย่างต่อเนื่อง และมีการกระจายตัวของข้างป่าไปนอกเขตพื้นที่ป่าเรื่อยๆเป็นจำนวนมาก บางครั้งออกมาเดินผ่านไม่ทำลายบางครั้งออกมาทำลายข้าวของทางการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ สาเหตุของการเกิดขึ้นของการบุกรุกพื้นที่จากข้างป่า อาจเกิดจากอาหารในพื้นที่หากินเดิมลดน้อยลง และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญเกิดจากการแก้ไขปัญหาจากทางภาครัฐที่ไม่ตรงจุด แต่แรกภาครัฐได้มีการแก้ไขปัญหาจริงโดยการสร้างป่าเพิ่มมากขึ้น แต่เป็นการสร้างป่าโดยการปลูกพืชไม้ชนิดไม้หนาม ซึ่งข้างป่าไม่สามารถหากินได้ เลยทำให้ข้างป่าต้องออกมาหากินนอกเขตพื้นที่ป่าซึ่งเป็นแปลงผลผลิตของชาวบ้าน การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรข้างป่าจากประสบการณ์ที่ได้ฟังและเข้าร่วม การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรข้างป่า คิดว่าไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะเราไม่สามารถที่จะไปจำกัดจำนวนข้างป่าได้ และไม่สามารถที่จะทำหมันข้างป่าได้ทั้งหมด

2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์คำตอบมีความคล้ายกันจึงได้ยกตัวอย่างของผู้นำชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน มาเนื่องจากมีความชัดเจนดังต่อไปนี้ ผลกระทบในการรับมือกับข้างป่าเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนข้าง ส่งผลกระทบต่อคนข้างมาก เพราะในปัจจุบันจำนวนข้างป่าในแต่ละชุดมีจำนวนมากถึง 30-40 ตัว/ชุด รวมกันแล้วประมาณ 60-100 ตัว ความรู้ความเข้าใจด้านของกฎหมาย ระเบียบ นโยบายเกี่ยวกับข้างส่งผลกระทบต่อรับมือ ในด้านของกฎหมายจะเกิดปัญหาแน่นอนในส่วนของชาวบ้าน เพราะไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย แต่ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นย่อมรู้ในส่วนของกฎหมาย ในด้านการรับมือกฎหมายจึงเป็นปัญหาในเรื่องของกฎระเบียบจึงทำอะไรไม่ได้เพราะมีกฎหมายคอยควบคุม การมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงาน ในส่วนของชาวบ้านที่ทำได้คือการปรับเปลี่ยนอาชีพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปลูกหรือปรับเปลี่ยนพืช เช่นการเปลี่ยนมาปลูกต้นยูคาลิปตัส แต่ความเป็นอยู่ก็ยังลำบากเหมือนเดิม ผลกระทบของชนิดพืชการเกษตร ชาวบ้านไม่สามารถปลูกพืชล้มลุกได้ และพืชที่ชาวบ้านปลูกแล้วได้รับผลกระทบที่สุดคือ มันสำปะหลัง ข้าว จึงมีการปรับเปลี่ยนพืชเพราะถ้าไม่ปรับก็จะเหมือนเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ไปด้วย ส่วนพื้นที่ในการทำการเกษตร ข้างเป็นสัตว์ที่มีขนาดตัวที่ค่อนข้างใหญ่ จึงไม่สามารถที่จะควบคุมพื้นที่หรือไม่สามารถบังคับการเดินทางได้ ดังนั้น จึงยากในการรับมือ การขยายถนนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อรับมือจากข้างป่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบเลยคือการสร้างอาหารที่เข้าไปและสร้างอาหารที่ไม่ตรงจุด เช่น การปลูกต้นไม้ชนิดที่มีหนามซึ่งข้างป่าไม่สามารถกินได้

3 ความปลอดภัยของประชาชนในการรับมือกับข้างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดส่วนใหญ่เห็นว่า ความปลอดภัยในการรับมือไม่มีความปลอดภัยเลยในส่วนของเกษตรกรในพื้นที่ ความปลอดภัยไม่มีเลยสำหรับเกษตรกรเพราะไม่สามารถรู้ได้เลยว่าข้างจะออกเวลาไหน ทางไหน ยิ่งใน

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน
ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

ปัจจุบันช่างป่ามีพฤติกรรมที่รุนแรงมากเมื่อเทียบกับเมื่อก่อน มีการทำร้ายคน ยิ่งสำหรับผู้สูงอายุที่ยังต้องเฝ้าที่พืชผลทางการเกษตรของตัวเองแล้วยิ่งอันตรายมาก ความเป็นอยู่ของชาวบ้านในพื้นที่ ชาวบ้านต้องอยู่ด้วยความหวาดระแวง ความลำบาก บางคนในช่วงเวลากลางวันต้องออกทำงานเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว กลางคืนต้องออกเฝ้าผลผลิตที่ไร่ของตัวเอง แต่ต้องทำเพราะผลผลิตคือเงินก้อนที่ชาวบ้านจะต้องนำไปใช้หนี้ที่มีการกู้ยืมมาจากที่ต่างๆ เพื่อนำมาใช้จ่ายหนี้เงิน ความปลอดภัยในการเฝ้าระวัง ความปลอดภัยในส่วนของชาวบ้านไม่มีเลยเพราะชาวบ้านบางคนไม่ได้มีความรู้ในส่วนของ การเฝ้าระวัง เมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ชาวบ้านไม่สามารถคุมสติและหาทางแก้ไขปัญหาได้เพราะจะใช้อาวุธก็ไม่ได้เนื่องจากช่างคือสัตว์คู่บ้านคู่เมืองที่มีกฎหมายคุ้มครองอยู่ ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นอาจจะมีความปลอดภัยอยู่บ้างเพราะถือว่าได้ผ่านการอบรมเพื่อรับความรู้ในการเฝ้าระวังและการแก้ไขสถานการณ์เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน แต่ก็ยังอันตรายระดับหนึ่งเช่นกันเพราะช่างเป็นสัตว์มีขนาดตัวที่ใหญ่ยากที่จะเอาตัวรอดได้ในระยะใกล้ ความปลอดภัยในการออกไปทำการเกษตรกลางคืน การที่ชาวบ้านออกทำงานในเวลากลางคืนมีความเสี่ยงค่อนข้างสูงมากเพราะเป็นเวลาที่ช่างออกหากิน และความมืดจึงเป็นปัญหาให้กับชาวบ้านในการมองเห็นและการหนีเอาตัวรอด ความปลอดภัยจึงน้อยมากต่อชาวบ้านที่ทำงานในเวลากลางคืน

4 แนวทางในการรับมือกับช่างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมของตำบลท่าตะเียบ อำเภอนาทะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทุกคนส่วนใหญ่เห็นว่า แนวการรับมือกับช่างป่าบุกรุกระดับบุคคล การรับมือของชาวบ้านก็จะเป็นการช่วยเหลือตัวเอง ดูแลผลผลิตของตัวเองโดยการศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของช่างเอง ใช้ความรู้เท่าที่มีอยู่ในการเฝ้าระวังและช่วยเหลือกันเองในพื้นที่ใกล้เคียง บางคนมีการนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปช่วยในการเฝ้าระวัง เช่น สุนัข เพราะสุนัขเป็นสัตว์ที่มีจมูกที่ไต่กลิ่นดีมาก และหูที่ได้ยินไกลกว่าคน แพะ เพราะแพะเป็นสัตว์ที่เมื่อเจออะไรผิดปกติหรือเจออะไรผิดปกติจะส่งเสียงร้องที่ดังมาก แนวทางการรับมือระดับหน่วยงานระดับท้องถิ่น ปัจจุบันยังไม่เห็นการรับมือหรือการแก้ไขที่มาจากหน่วยงานในการเข้าแก้ไขปัญหา จะพบเพียงแค่วันที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น เช่น ช่างเสียชีวิต หรือคนเสียชีวิตจากการทำร้ายจากช่าง จะมีก็แค่เพียงแค่การช่วยเหลือในส่วนของเงินเยียวยาจากผลผลิตที่ได้รับความเสียหายจากช่างป่า ถึงไม่มากแต่ก็ดีกว่าไม่ได้อะไรเลย และแนวทางการรับมือของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ทำได้เพียงติดตามช่างและช่วยผลักดันให้ช่างกลับไปสู่อุปการตามที่บ้านได้แจ้ง แต่ก็ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือทุกคนได้ในเวลาที่รวดเร็ว เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่มีน้อย และเขตพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบนั้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงการที่ช่างป่ามีจำนวนมากขึ้นเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถเข้าช่วยเหลือชาวบ้านได้ทันเวลา

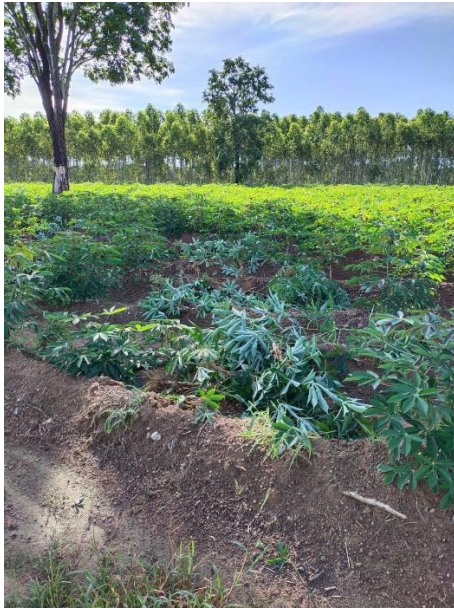
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1.ศึกษา กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช่างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลท่าตะเียบ อำเภอนาทะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ว่า กฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ ส่งผลต่อการรับมือกับปัญหาช่างป่าออกมากบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมาย ระเบียบต่างๆเอื้อต่อช่างป่าคุ้มครองช่างป่ามากกว่าคนหรือเกษตรกร อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ในด้านของกฎหมาย ในส่วนของเจ้าหน้าที่นั้นย่อมรู้ในส่วนของกฎหมายว่าจะต้องรับมืออย่างไร จึงอยากจะทำให้มีการจัดอบรมให้รับเกษตรกรเพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อกฎหมาย ระเบียบต่างๆในการรับมือกับช่างป่า ส่วนทางด้านการศึกษาเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากช่างป่าบุกรุกจะมีมาตรการการเยียวยาตามความเสียหายของแต่ละพื้นที่

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ บางส่วนมีเนื้อหาที่เหมือนหรือเสริมจากงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน การมีความรู้ทางกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาช่างป่าบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม มีความสำคัญ

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน
ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

ภาพที่ 3 ภาพความเสียหายจากช้างป่าบุกกรุกพื้นที่ (มันสำปะหลังและข้าวนาปี)

ที่มา: ภาพถ่ายจากมือถือผู้วิจัย 2563

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.แนวทางการรับมือกับช้างป่าบุกกรุกพื้นที่เกษตรกรรม หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดการที่เป็นระบบเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนงานให้มากขึ้น

2.ด้านกฎหมาย ระเบียบ นโยบายต่างๆ เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมความรู้ในเรื่องนี้ให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรจะได้ทราบว่าควรรับมือด้านกฎหมายอย่างไร

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อาจจะไม่ครอบคลุมครั้งต่อไปควรทำที่ที่ได้รับผลกระทบที่อื่น เพื่อให้ได้ข้อแตกต่างอื่นๆระหว่างงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการบริหารทรัพยากรป่าไม้.

ชนัดดา ณีรัฐฉวี. (2563). การจัดการองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์.

ภุริพัฒน์ แก้วตาธนาวัฒนา.(2563). แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า กรณีศึกษา : ตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี,วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี [ISSN 2697-5971(Print)] [ISSN 2672-9237 (Online)] (114).

การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 การวิจัยเพื่อความยั่งยืน
ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
เรื่อง “การท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ หลังโควิด-19”

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- สุรัตน์ วรลักษณ์. (2560). การเพิ่มจำนวนของช้างป่า, ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2560).[ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก
<https://www.thairath.co.th/news/local/868452>
- ที่ทำการปกครองอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา, แผนพัฒนาอำเภอท่าตะเียบ 4 ปี (2561 – 2564),
(กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <http://www.chachoengsao.go.th>
- วิชัย เทียนน้อย,อำนาจ เจริญศิลป์,เกษม จันทรแก้ว (ม.ป.ป.). ความหมายการอนุรักษ์ [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก
<http://www.krajae.go.th.pdf>.
- อดิราช เกิดทอง. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการลดปัญหาช้างป่าบุกรุกทำลายพื้นที่เกษตร ตำบลทับช้าง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี, วารสารวิจัยรำไพพรรณี ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2563 (33).
- อาชวี เตาลานนท์. (2554). ทฤษฎีการทำการเกษตร. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก
<http://modernagri.blogspot.com/2011/07/blog-post.html>.
- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน. (2563). ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ภาคตะวันออกเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน. (2563). [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก https://www.dnp.go.th/wildlife_it/n_web/menu_map/page_ALN.php.